

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TARİH 9

ÜNİTE	İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ
KONU	- İnsan ve Göç - Kabileden Devlete - Kanunlar Doğuyor

DERSLER CEPTE

TARİH 9. SINIF

ISBN 978-975-11-6633-3

Genel Yayın Yönetmeni

Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü

Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi

Aysel EROĞLU, *Öğretmen*

Yalçın EFE, *Öğretmen*

Necdet KARA, *Öğretmen*

Zafer KARAKUŞ, *Öğretmen*

Ali MUMCU, *Öğretmen*

Ayhan ÜRKÜNDAĞ, *Öğretmen*

Sadık ÖZCAN, *Öğretmen*

Serhat KARADURMUŞ, *Öğretmen*

Sevdiye Seha ALTUN, *Öğretmen*

Sıddık BULUT, *Öğretmen*

Tayfun GENEL, *Öğretmen*

Dizgi - Tasarım

Çağlayan Volkan YILDIZ, *Öğretmen*

Yasemin DEMİRCİOĞLU, *Öğretmen*

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

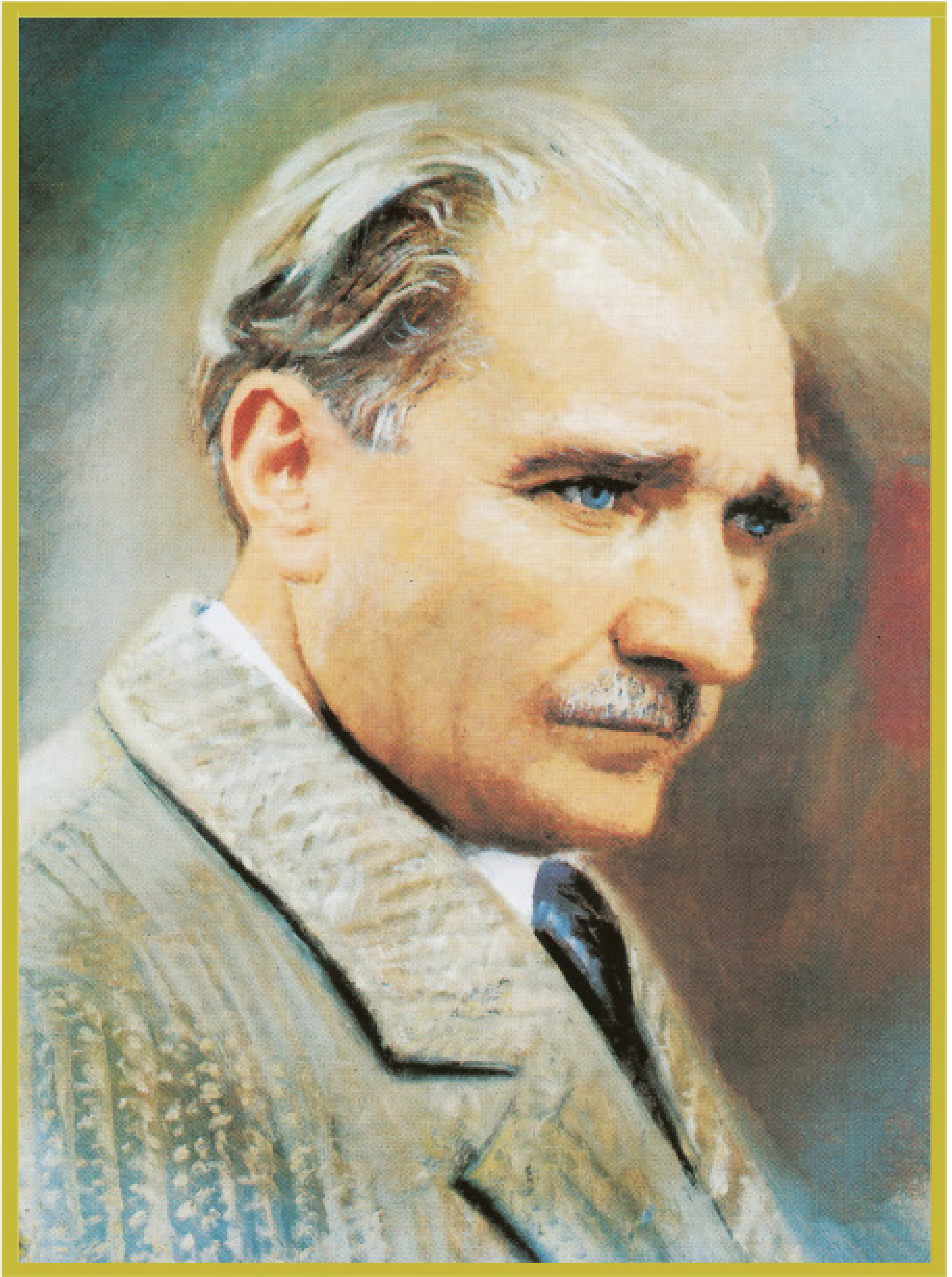
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan *Dersler Cepte* fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken *Dersler Cepte* fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardımcıkaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan *Dersler Cepte* fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

Neler Öğreneceğiz?

YKS-TYT ÇIKMIŞ SORULARIN KONULARA GÖRE DAĞILIMI	2022	2021	2020	2019	2018	TOPLAM
Tarih ve Zaman	–	–	–	–	–	–
İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası	1	1	1	1	1	5
İslam Medeniyetinin Doğuşu	–	–	–	–	–	–
Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri	1	1	1	1	1	5
Beylikten Devlete Osmanlı	1	–	–	1	1	3
Dünya Gücü Osmanlı	–	–	–	–	–	–
Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı	–	–	–	–	–	–
Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)	–	1	1	–	1	3
XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya	–	–	1	–	1	2

	YKS-AYT ÇIKMIŞ SORULARIN KONULARA GÖRE DAĞILIMI	2022	2021	2020	2019	2018	TOPLAM
9. SINIF	Tarih ve Zaman	1	1	1	1	1	5
	İnsanlığın İlk Dönemleri	1	1	1	1	1	5
	Orta Çağ'da Dünya	–	–	–	–	–	–
	İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası	2	1	2	2	3	10
	İslam Medeniyetinin Doğuşu	1	1	2	1	1	6
	Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri	1	3	1	1	1	7
10. SINIF	Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi	1	–	–	1	–	2
	Beylikten Devlete Osmanlı	3	–	1	1	2	7
	Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler	1	–	1	–	–	2
	Dünya Gücü Osmanlı	–	1	–	1	2	4
	Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı	1	1	–	–	–	2
11. SINIF	Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti	1	1	1	–	–	3
	Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı	–	1	2	2	–	5
	Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774-1914)	–	1	–	–	1	2
	Devrimler Çağında Değişen Devlet-Toplum İlişkileri	–	1	–	–	–	1
	Sermaye ve Emek	–	–	1	1	–	2
12. SINIF	XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya	–	1	2	4	3	10
	Milli Mücadele	5	4	4	3	1	17
	Atatürkçülük ve Türk İnkılabı	1	3	2	2	2	10
	İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya	–	–	–	–	1	1
	II. Dünya Savaşı Sürecinde – Sonrasında Türkiye ve Dünya	2	–	–	–	1	3
	XXI. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya	–	–	–	–	1	1
	Soğuk Savaş Dönemi	–	–	–	–	–	–
	Yumuşama Dönemi	–	–	–	–	–	
	Küreselleşen Dünya	–	–	–	–	–	–

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

TOPLULUKLARIN YENİ COĞRAFYALARA HAREKETLERİ

Geçmişten günümüze insanoğlu, zorunluluklar nedeniyle veya istediği yaşam koşullarına ulaşmak için yaşadığı yerleşim yerlerinden ayrılarak yeni yerler bulma gayreti göstermiştir. Tarihin her döneminde yaşanan ve toplumsal hayatın her aşamasında görülen bu göç hareketleri, insanlık tarihinin seyrini derinden etkilemiştir. Zaman içerisinde artan veya azalan bir seyir takip eden göçlerin gerçekleşme nedenleri farklılıklar göstermektedir. Yerleşim yerleri ve iklimdeki değişikliklere bağlı geçim sıkıntısının yaşanmaya başlanması, politik değişiklikler, inanç gruplarının baskı altına alınması gibi gelişmeler; göçlerin siyasi, ekonomik, dinî ve coğrafi nedenlerini oluşturur.

GÖÇLERİN NEDENLERİ

Doğal Nedenler
- İklime bağlı nedenler
- Erozyon
- Su kıtlığı
- Toprağın verimsizleşmesi
- Deprem
- Sel
- Çığ
- Heyelan
- Volkanik patlama
- Tsunami
- Yangın

Siyasi Nedenler
- Savaşlar
- Mübadele
- Siyasi baskılar
- Sınır değişleri
- İç karışıklıklar

Ekonomik Nedenler
- İş imkânları
- Doğal zenginlikler
- Gelir dengesizliği
- Toprakların miras yoluyla parçalanması
- Geçim sıkıntısı

Sosyal / Kişisel Nedenler
- Eğitim
- Dinî nedenler
- Kültürel farklılıklar
- Sağlık
- Daha iyi yaşam tercihi

 Biliyor musunuz?

Ege Göçleri, "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak da ifade edilmiş, MÖ XIII. yüzyıl sonları ile MÖ XII. yüzyıl başlarında iki aşamada yaşanmıştır.

 Kritik Bilgi

- Ege Göçleri, ilk olarak Yunanistan'dan başlamıştır.
- Mısır'a kadar uzanan Ege Göçleri sonucunda Mısır Devleti, verdiği güçlü mücadele ile kendisini korurken Anadolu'daki Hitit Devleti ise yıkılmıştır.

1 – AMURRU (BABİL) GÖÇLERİ

Amurrular, MÖ III. binyılın son yüzyıllarında Arabistan'dan Filistin ve Suriye çevresine göç etmişler ve daha sonra buradan da doğuya doğru göçlerini sürdürmüşlerdir. Elamlar ile birlikte Sümer Devleti'nin yıkılmasında başlıca rolü oynamışlardır.

2 – FRİG GÖÇLERİ

Frigler, Makedonya ve Trakya'dan Boğazlar yoluyla Anadolu'ya göç eden Trak boylarındandır. Bu göçler, MÖ 1200-800 yılları arasında yaşanmıştır.

3 – HURRİ GÖÇLERİ

Mezopotamya ve çevresine MÖ III. binyılın sonlarında büyük bir göç dalgasıyla kuzeyden gelen Hurriler; Doğu Anadolu, Orta Fırat Havzası ve güneyde Filistin'e kadar geniş bir alana yayılmıştır.

4 – AKAD GÖÇÜ

Akad göçü, MÖ III. binde Sami kökenli olan Akadların, Suriye'den Fırat Nehri'ni izleyerek Sümer ülkesine doğru yavaş yavaş gerçekleştirdiği göçlerdir. Bu göçler sonrasında Akadlar, Sümer kent kültürünü özümsemiş ve bu kültürü sonraki toplumlara aktarmıştır.

Konu Anlatımı

İLK ÇAĞ'IN TÜCCAR TOPLULUKLARI

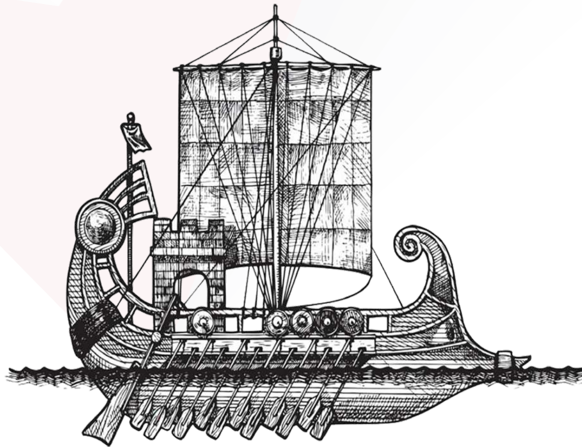
İlk Çağ'ın tüccar kavimleri: Asurlar, Fenikeliler, Lidyalılar ve Soğdlardır.

Asurlar, MÖ II. binin başlarından MÖ 612'de yıkılışına kadar varlığını sürdürmüştür. Mezopotamya'nın doğal kaynaklardan yoksun olması Asurların politikalarında ticareti ön plana çıkarmıştır. Başta Kaniş (Kültepe) olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde ticaret merkezleri kurdular. Öyle ki Asurların iki yüzyıl kadar Anadolu'da sürdürdükleri ticari faaliyetler, Koloni devri (MÖ 1950-1750) olarak isimlendirilir. Hâkimiyet alanlarını zamanla Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'a kadar genişlettiler.

Lidyalılar, MÖ VII. yüzyılda Gediz ve Küçük Menderes vadileri merkez olmak üzere Kral Giges zamanında bağımsız bir devlet hâline gelmiştir. Zengin maden yatakları ve verimli toprakları ile öne çıkmıştır. Lidyalıların, insanlık tarihinde ilk kez madenî parayı (sikke), ücretli askerlerinin maaşlarını ödemek için icat ettikleri tahmin edilmektedir. Lidyalılar, bu icatla dünya ticaretinde yeni bir atılımı başlattı. Aristotales'in deyimiyle değiş tokuşun zorunlu gerekliliğinden para ortaya çıkmış bir başka tarz kazanç becerisi olan ticaret işi oluşmuştur.

Fenikeliler, MÖ XII. yüzyılda siyasi bir güç olarak ortaya çıkmış ve MÖ II. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüştür. Doğu Akdeniz sahil şeridinde genel olarak denizcilik ve deniz ticareti ile uğraşmışlardır. Gemilerin inşası amacıyla gerekli keresteleri temin etmek için gelişmiş bir ormancılık faaliyeti de yürütmüş, Batı Akdeniz'de ticaret kolonileri kurmayı başarmışlardır. Zamanla Mısır, Kıbrıs, Girit ve Rodos dışında Sicilya, Sardunya ve İspanya'ya kadar uzanan birçok yerde ticaret kolonileri kuran Fenikeliler, bu sayede dünya deniz ticaretini kontrol etmeyi başarmıştır.

Soğdlar, İslam öncesi Orta Asya tarihinde, merkezi Semerkant olmak üzere birçok şehir devletinden oluşurdu. V. yüzyılın ortasında Eftalitlerin (Ak Hunlar) ve 558 yılında Kök Türklerin hâkimiyetine giren Soğd bölgesi, özellikle Kök Türk zamanında Orta Asya'nın ekonomik, siyasi ve kültürel merkezi oldu. Soğdlu tüccarlar Kök Türk koruması altındaki Çin'den İtalya'ya kadar uzanan İpek Yolu üzerindeki ticareti kontrol etmiştir. İslam öncesinde olduğu gibi İslami dönemde de Soğdlar, İpek Yolu üzerinde etkin rol oynamayı sürdürmüştür.

Konu Anlatımı

SİYASİ ORGANİZASYONLAR

Kabile, aynı atadan gelen ve birbirine kan bağıyla bağlı bulunan büyük insan topluluğuna verilen isimdir. Çağlar içinde sayıları milyonlara ulaşan kabilelerin varlığından söz edilse de bu dönemde kabile organizasyonları genelde sayıları binlerle ifade edilen topluluklardır. Büyük devletler ve imparatorluklar kurulduktan sonra bile kabile konfederasyonları varlıklarını büyük oranda sürdürmüştür. Örneğin Anadolu medeniyetlerinden Urartular, Hititler, Frigler ve Lidyalılar; Mezopotamya'da Sümer, Babil ve Akadlar kabile konfederasyonlarının bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

 Kritik Bilgi

Coğrafya veya iklimin hayat tarzlarını şekillendirmesiyle köyler ve kabile konfederasyonları zamanla şehir devletlerini oluşturmuştur.

 Biliyor musunuz?

İlk tarım toplumlarında ekonomik ve sosyal organizasyonun temel birimi 10-50 aileden oluşan topluluklardı. Avcı ve toplayıcı topluluklara göre hayat standartları biraz daha iyileşen bu yerleşimler, zamanla büyüyerek kabile konfederasyonlarını oluşturdu.

İLK SİYASİ ORGANİZASYON TÜRLERİ

İnsanoğlu, madenleri işlemeye başlamasıyla taşa göre daha dayanıklı, sivri ve kesici silahlar yapmaya başladı. Atı evcilleştirdi ve at arabasını yaptı. Zamanla bunları komşu devletlere üstünlük sağlamak adına savaş meydanlarında kullanan devletler, ordu ve komutanlarının gücü nispetinde büyük topraklara hükmetti. Bu devletler farklı ırkları, milletleri ve kültürleri yönetimleri altında birleştirerek imparatorluk görünümü kazandı.

 Biliyor musunuz?

Ülkeleri dışında ele geçirilen toprakları kendilerine bağlayarak bazen de kendi vatandaşlarını o bölgeye yerleştirerek genellikle ticari faaliyetlerde kullanmak amacıyla oluşturulan idarelere koloni denir. Bu kolonilerin devletin idaresinde aktif olarak kullanılmasına da kolonicilik denir.

 Kritik Bilgi

İlk Çağ'ın başından itibaren Mezopotamya, Mısır, Anadolu gibi bölgelerde geniş alanlara hükmeden güçlü siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Bu siyasi oluşumların çoğu monarşi ile yönetilmiştir. Krallar, yönetimdeki meşruluğunu yani güçlerini dinden almıştır. Bu nedenle ilk devletlerde gücün meşruiyet kaynağı tanrısaldır.

Konu Anlatımı

İLK DEVLETLERDE SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM

Medeniyetlerin ekonomik yaşam ve askerî yapılarında coğrafya belirleyici bir unsurdur. Mezopotamya'da toplum; soylular, din adamları ve köleler gibi sınıflara ayrılmıştır. Halkın çoğunluğu tarım ve hayvancılıkla uğraşan çiftçilerdir. Toplumda marangozlar, yazıcılar, çömlekçiler, mimarlar, duvarcılar gibi zanaatkârlar ve zengin tüccarlar vardır.

Batı Anadolu'da zengin tarım alanlarına ve maden yataklarına sahip olan Lidyalılar, Kral Yolu'nu kullanarak ticarette gelişmiş ve büyük bir refaha kavuşmuştur. Friglerin temel geçim kaynağı ise tarım ve hayvancılıktır.

Görsel
Çömlekçi Çarkı
Heykeli (Sümerler)
(Chicago Oriental Müzesi)

Görsel
Törensel içecek kabı

Görsel
Göbekli içecek kabı

Görsel
Koç başı şeklinde
tören içecek kabı

İlk Çağ'da, Yunan coğrafyasında kurulan polisler, dağlık arazi nedeniyle yeterli hububatı üretememiştir. Bazı şehirler bu sorunu çevre bölgelerin kolonizasyonu yoluyla çözmeye çalışmıştır. Bu şehir devletleri gıda ihtiyaçlarını karşılarken ticari alanda da gelişme göstermiştir. Yunanlar; zeytinyağı, şarap ve imal ettikleri malların ihracına karşılık buğday ve hammadde ithal etmiş ve böylece ticari alanda da gelişme göstermiştir.

İlk Çağ medeniyetlerinde gücün meşruiyet kaynağı olarak yöneticilerde soy kavramı da önemliydi. Örneğin Asurlarda bir kral zorla başa geçse bile kendinden önceki krallarla bir akrabalık bağı kurma gayreti içinde olurdu. Mezopotamya'da Sümerler, Babiller ve Asurlar ise dönem dönem siyasi güçlerini kaybetmiş fakat aradan birkaç yüzyıl geçtikten sonra yeniden kurulmuş ve güçlenmişlerdir.

Siyasi güçlerin yeniden kazanılma durumu Mezopotamya'da Ur, İssin, Babil, Kassit, Kalde gibi sülalelerin soy dayanışmasının bir sonucudur.

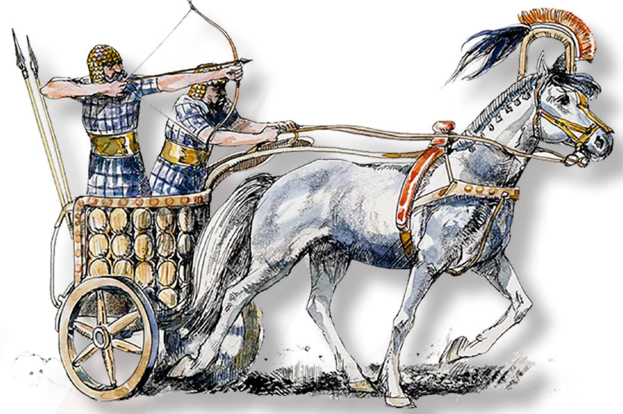
 Biliyor musunuz?

- Tarım, başta hukuk olmak üzere Frig toplumunda hayatın her alanını etkilemiştir. Dokumacılıkta da gelişen Friglerden günümüze kalan tekstil parçaları vardır.
- Yunan Yarımadası'nın coğrafi yapısından dolayı İlk Çağ'da bu bölgede geniş topraklara hükmeden merkezî bir devlet kurmak çok zordur. Bu yüzden bu coğrafyada Atina, Sparta gibi şehir devletleri kurulmuştur.

İLK DEVLETLERDE SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM

Devletin caydırıcı bir güç olarak silahlı kuvvetlere ihtiyaç duyması ile birlikte ordu kavramı ortaya çıkmıştır. Ordu, devlet olgusunun ortaya çıkması ile beraber de egemenliğin maddi kaynakları içerisinde yerini almıştır. İlk Çağ'da yaşamış devletler, oluşturdukları medeniyeti ve sahip oldukları toprakları korumak adına askerî güce önem vermişlerdir. Ekonomik ve siyasi çıkarlarının çatıştığı devletlerle savaşlar yapmak zorunda kalmışlardır. Örneğin Mısır Krallığı, silahlı güce önem vererek güçlü bir ordu kurmuş ve ülkesini genişleterek Mısır coğrafyası dışındaki topraklar için savaşmıştır.

MÖ 1296'da başlayan Kadeş Savaşı sonrası Mısırlılarla Hititler arasında MÖ 1280'de tarihin bilinen ilk yazılı antlaşması olan Kadeş Antlaşması yapılmıştır.

Görsel
Kadeş Antlaşması (M.Ö. 13.yy)

Biliyor musunuz?

İyon şehir devletleri ile Hitit, Frigya, Lidya ve Urartu krallıkları da ordularını ülke için bütünleyici ve kaynaştırıcı politik bir güç olarak kullanmıştır. Bunun yanında Hitit ordusunun; savaşlar kazanarak tarım sektörüne iş gücü sağlamak, vergi ve ganimet yolu ile zenginlik kazanmak, ticaret yollarını denetlemek gibi işlevleri olmuştur. Madencilikte ilerleyen Urartularda ise ordu, bunlara ek olarak maden kaynaklarına hâkim olmak için kullanılmıştır.

Kritik Bilgi

- Lidyalılar ise orduyu İyon şehirlerini ele geçirmek gibi amaçlarla kullanmıştır. Askerî gücü daha etkin kullanmak isteyen bazı İlk Çağ Anadolu medeniyetleri, ordularında paralı askerler de bulundurmuşlardır.
- Mezopotamya medeniyetlerinde de ordu genelde aynı siyasi ve ekonomik amaçlara hizmet etmiştir. Sümerlerde askerlik mesleği soylulara ait bir meslek olmasına rağmen savaş zamanı bütün Sümerli erkekler asker sayılmıştır. Asur Krallığı'nda ise kışlada eğitim yapan düzenli bir ordu vardır. Asur ve Babil krallıklarında da ordu; sefere çıkmak, yeni topraklar elde etmek ve güvenliği sağlamayı amaçlamıştır.

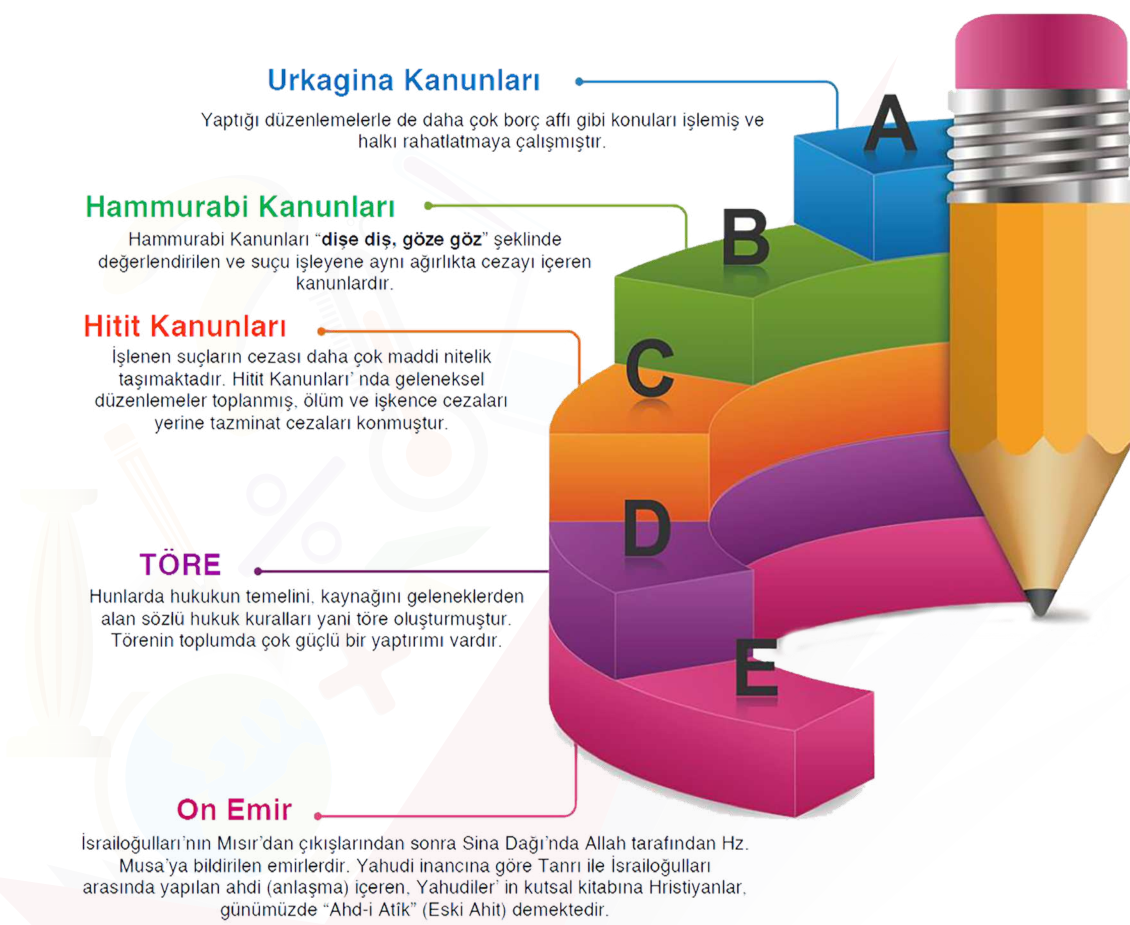

Konu Anlatımı

HUKUK KURALLARI

Hukuk, toplum düzenini sağlamak için çıkarılmış ve devlet eliyle güçlendirilmiş kurallar bütünüdür. İnsanların toplum hâlinde yaşamaya başlaması ve ilk siyasi teşkilatların oluşmasıyla birlikte hukuka ihtiyaç duyulmuştur. İlk Çağ'da yapılan hukuk kuralları kaynağını akıl, gelenek ve kutsal kitaplardan almıştır. Yazının icadından önce hukuk kuralları, sözlü olarak nesilden nesile aktarılmıştır. Ancak yazıyı kullanmaya başlamalarına rağmen bazı milletler, hukuk kurallarını sözlü olarak kullanmaya devam etmiştir.

 Kritik Bilgi

Yazının icadıyla birlikte yazılı hâle gelen hukuk kurallarının ilk örnekleri Sümerlerde görülür.

 Biliyor musunuz?

Hitit Kanunları'nda; evlenme, boşanma, nikâh, nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Ön Asya kavimlerinde boşanma sadece erkeğe tanınan bir hak iken Hititlerde kadınlara da bu hak tanınmıştır. Hititler, hukuk tarihinde ilk defa kasten öldürme ile kazara adam öldürmeyi birbirinden ayırmıştır. Mezopotamya medeniyetlerinde olduğu gibi Hititlerde de cezalar belirlenirken sosyal sınıf farklılıkları esas alınmıştır. Ayrıca Hititlerde kollektif cezalar da uygulanmış yani bazı suçlarda ceza sadece o kişiye değil suçlunun ailesine de verilmiştir.

HUKUK KURALLARI

HAMMURABİ KANUNLARI'NDAN ÖRNEKLER

1	A	Bir kişi hırsızlık yapsa eli kesilir.
2	B	Bir hırsız duvar delerek bir eve girmişse o deliğin önünde ölümle cezalandırılır ve oraya gömülür.
3	C	Babasını döven evladın iki eli kesilir.
4	Ç	Bir adamın gözünü çıkaranın gözü çıkarılır.
5	D	Birisini suçlayan ispata mecburdur. İspat edemezse ölüm cezasına çarptırılır.
6	E	Bir kişi kendisiyle aynı sınıftaki bir kişinin dişine zarar verirse onun da dişi çekilir.

Konu Anlatımı

Yönerge: Görseli ve metinleri birlikte değerlendirerek soruları cevaplayınız

HUKUK, KANUN VE İNSAN

Görsel Görsel: Hammurabi Kanunları (MÖ 18. yy.)

İnsan, doğası gereği toplumsal bir varlıktır. İnsanların birlikte yaşamalarının iki doğal sonucu siyasi organizasyon ve hukuk fikri olmuştur. İlk Çağ Mezopotamya medeniyetlerinden Sümer ve Babil krallıkları bu bakımdan önemlidir. Merkezde tapınakların bulunduğu bu antik yerleşik toplulukların tarım ve ticaretle uğraştıkları da bilinmektedir.

1. Sosyo-ekonomik özelliklerinden hareketle İlk Çağ Mezopotamya medeniyetlerinde oluşturulan kanunların içerikleri hakkında hangi tahminlerde bulunabilirsiniz?

....

....

....

....

Sümer Kralı Urkagina tarafından MÖ 2375'de koyulan yasalar tarihteki ilk yazılı kanunlar olarak bilinmektedir. Babil Kralı Hammurabi tarafından MÖ 1750'de oluşturulan Hammurabi Kanunları ise bilinen en eski hukuk metinlerinden biridir. Hammurabi Kanunları hem kendisinden önceki Sümer kanunlarının hem de o dönemdeki Babil toplumunda ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap verecek bazı kanunların ilavesiyle oluşmuştur. Toplumda yerleşik olan örf, âdet ve gelenekler de bir hukuk kaynağı olarak kabul edilmiş ve söz konusu kanunlar bunlarla uyumlu olarak hazırlanmıştır. Kral Hammurabi kendisinin bu kanunları Baş Tanrı Marduk adına uygulamakta olduğunu belirtmiştir.

2. Hammurabi Kanunları'yla ilgili olarak hukukun kaynakları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

....

....

....

3. Antik döneme ait kanun metinlerinin (Görsel) bulunması, insanlık tarihinde hukuk ve adalet arayışının önemi hakkında size neler düşündürmektedir?

....

....

....

4. Hammurabi, kanunların Baştanrı Marduk adına uygulandığını belirterek sizce neyi amaçlamış olabilir?

....

....

....

5. Aile ve okul hayatınızdan hareketle insanlardaki hukuk ve kanun fikrinin oluşması sürecinde nelerin etkili olabileceği hakkında düşüncelerinizi açıklayınız.

....

....

....

1. Hz. İsa'dan sonra Kudüs'teki Hristiyanlar baskı ve takip altına girince Antakya çok güvenli bir sığınma yeri hâline gelmiştir. Bunun için de Hz. İsa'dan hemen sonra Havariler bu bölgeye seyahat etmeye başlamıştır. Antakya Kilisesi'nin temelini, bu Havarilerden Petrus, Barnaba ve St. Paul atmıştır. Hristiyanlığın ilk asrında Antakya Kilisesi'nin rolü olmasaydı, Doğu'da ve Asya'da Hristiyanlığın yayılma şansı olmayacaktı. Asya ve Afrika'da, kültürel ve dinî varlıklarını devam ettiren Süryani, Keldani ve Nasturi Hristiyanlarının var olmasında Antakya Havariyyun Kilisesi'nin kurucularının önemli katkıları olmuştur.

Metinde verilen bilgilere göre Antakya'nın dinler tarihi açısından taşıdığı önemle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) İlk Hristiyanlar için korunaklı bir bölge olma özelliği taşır.

B) Hristiyanlığın ilk dönemlerinde etkili bir yere sahiptir.

C) Hristiyanlık, buradan yayılma imkânı bulmuştur.

D) Hristiyanlığın devam etmesini sağlayan kiliseye ev sahipliği yapmıştır.

E) Protestan mezhebinin merkezi hâline gelmiştir.

2. İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititler, gelişmiş bir hukuk sistemine sahiptir. Sami kavimlerin kanunlarından farklı olarak Sümer kanunları gibi insancıl kanunlar yapmışlardır. Bu kanunlarda zaman içinde değişiklikler yapılmıştır.

Bu durumun temel sebebi olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

A) Yazılı hukukun gelişmemesi

B) Kültürel etkileşime kapalı olunması

C) Siyasi otorite boşluğunun bulunması

D) Kanunların ihtiyaçlara göre değişebilmesi

E) Toplumun kanunları benimsememesi

3. Persler, sahip oldukları geniş toprakları yönetmek için "satraplık" denilen eyalet sistemini oluşturmuşlardır. Bu sistemde eyaletler "satrap" adı verilen idareciler tarafından yönetilmiş, satraplar merkezden gönderilen memurlar tarafından denetlenmiştir.

Bu uygulama ile Perslerin,

I. merkezî yönetimi güçlendirme

II. kültürel etkileşimi hızlandırma

III. feodal güçlerin ortaya çıkmasını

önleme amaçlarından hangilerini sağlamaya çalıştıkları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I ve III

4. **Babil Kralı Hammurabi,** "Sümer ve Babil tanrılarının kendisini kutsadığını iddia etmiştir." **Hammurabi'nin bu ifadesi ile aşağıdakilerden hangisini amaçladığı savunulabilir?**

A) Ruhban sınıfına etkinlik kazandırmayı

B) Siyasi otoritesini güçlendirmeyi

C) Evrensel hukuk kurallarına uygun davranmayı

D) Demokratik bir düzen oluşturmayı

E) Sınıflar arası farklılıkları ortadan kaldırmayı

5. Nil Nehri'nin hayat verdiği Mısır Uygarlığı, etrafı çöller ve denizlerle çevrili şehir devletleri şeklinde tarih sahnesine çıkmıştır.

Bu durumun Mısır Uygarlığı' na,

I. istilalara kapalı olması
II. kültürel etkileşimin kolaylıkla sağlanması
III. merkeziyetçi yapının ortaya çıkması

alanlarından hangilerinde katkı sağladığı savunulabilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

6.
- Hititlerde kral aynı zamanda başrahipti.
- Sümerlerde şehir devletleri patesi veya ensi unvanı taşıyan rahip krallarca yönetilirdi.
- Eski Mısır'da Firavunlar tanrının oğlu olarak kabul edilirdi.

Yukarıda verilenlere göre İlk Çağ uygarlıkları ile ilgili olarak;

I. teokratik yönetim şeklinin benimsendiği,
II. hukuk devleti anlayışının bulunduğu,
III. merkeziyetçi devlet sisteminin korunduğu

yorumlarından hangileri yapılabilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

7. Dağlık bir konuma sahip olan Yunanlılar toprakları tarım yapmaya elverişli olmadığı için buradaki halk, deniz ticaretine yönelmiş; Mısırlılar ve Sümerliler ise nehir kenarlarında tarımsal faaliyetler yürütmüşlerdir.

Buna göre medeniyetlerin ekonomik faaliyetlerinde aşağıdakilerden hangisinin etkisinden söz edilmiştir?

A) Coğrafi şartların
B) Kültürel yapının
C) Siyasi kararların
D) Askerî gücün
E) Dinî inançların

8. Fenikeliler, Doğu Akdeniz kıyıları ve Lübnan dağları arasında yaşamışlar ve denizcilik alanında ileri giderek birçok ticaret kolonileri kurmuşlardır.

Fenikelilerin kolonicilik ve denizcilik alanına önem vermelerini,

I. sömürgeler kurmak istemesi
II. kültürlerini başka yerlere yaymak istemesi
III. yaşadıkları bölgenin coğrafi yapısı
IV. ticarette gelişmiş olması

gibi nedenlerden hangileri ile açıklayabiliriz?

A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) II ve III
E) III ve IV

AÇIK UÇLU SORULAR-HUKUK, KANUN VE İNSAN

1. İnsanların soyunu ve yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmesi için topluluklar halinde yaşaması beraberinde uyulması gereken kuralları, bu kurallar ise zamanla hukuk kurallarını doğurmuştur. Nitekim sosyal bir çevrede yaşayan ve bir topluluk meydana getiren insanlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde hukuk en önemli rolü oynamıştır.

2. İlk Çağ'da yapılan hukuk kuralları kaynağını akıl, gelenek ve kutsal kitaplardan almıştır. Mezopotamya'nın yazılı hukuk metinleri incelendiğinde, burada oluşan siyasi erklerin geniş halk kitlelerini itaat altında barındırabilmek ve hükmetmek amacıyla toplum tabanında bulunan "dinî kuralları" siyasi bakış açısıyla harmanlayarak hukuk maddelerini tanzim ettikleri anlaşılmaktadır. Böyle bir süreçte, iktidar sahiplerinin beslendiği meşruiyet kaynakları da yine dinseldir ve teokratik devlet nizamı hâkimdir.

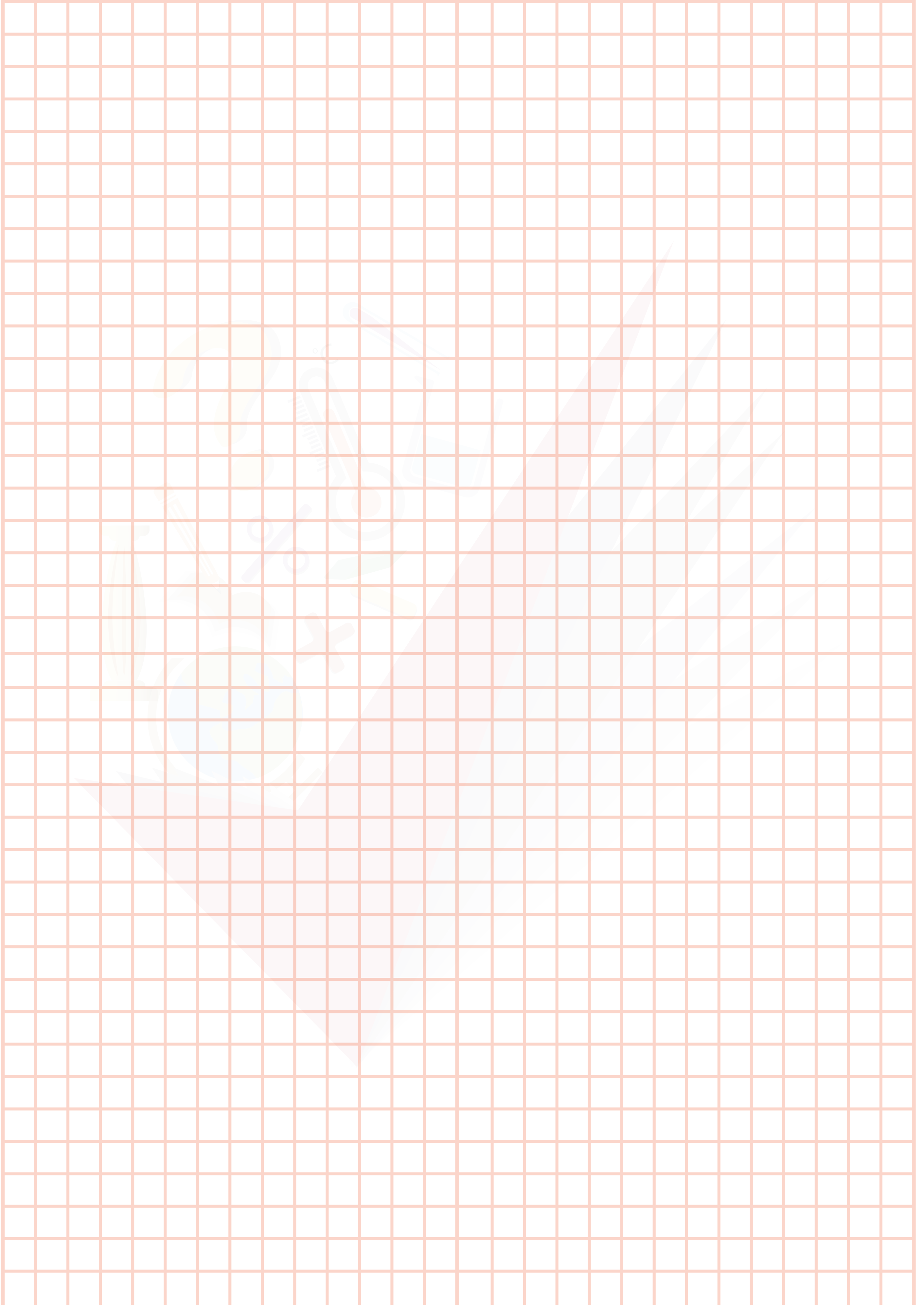
3. Antik döneme ait kanun metinlerinin bulunması insanların toplum hâlinde yaşamasının ve siyasi teşkilatlarının temelinde hukuk ve adalet kavramlarının bulunduğunu göstermektedir.

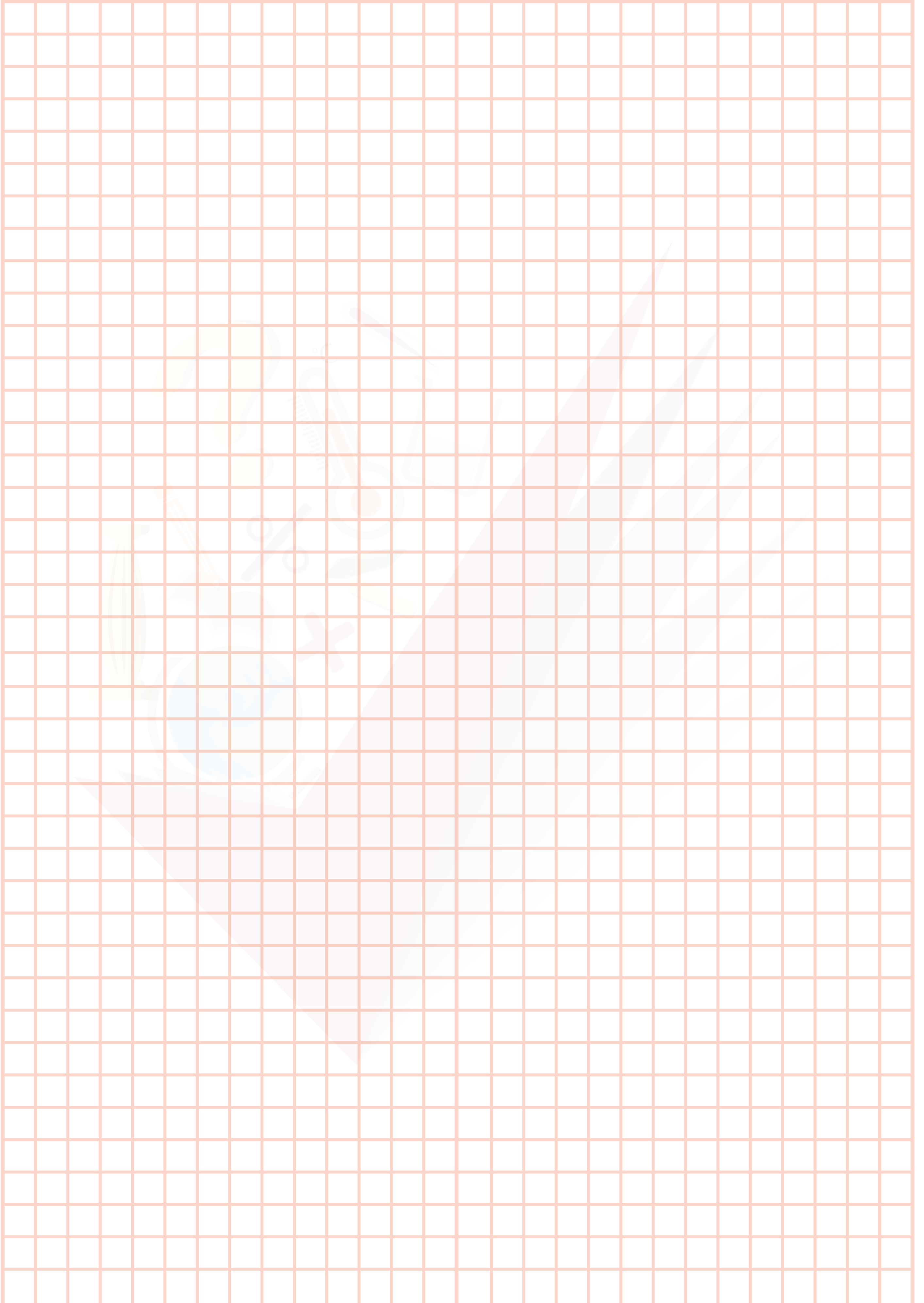
4. 1. Meşruiyet kaynağını belirtmek
2. Toplumun desteğini almak

5. Hukuk ve kanun fikrinin oluşması sürecinde en etkili faktör ihtiyaçlardır.

Çoktan Seçmeli Sorular

1-E	2-D	3-E	4-B
5-A	6-A	7-A	8-B

Konu Özeti Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

Açık Uçlu Sorular Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

Çoktan Seçmeli Sorular Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

Neler Öğreneceğiz? Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

Hatırlayalım Konuyla ilgili önceki bilgiler

Araştırma Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

Kritik Bilgi Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

Bir Örnek de Sen Ver Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

Biliyor musunuz? Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

Filozof Der ki Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

Felsefe Sözlüğü Felsefe ile ilgili kavramlar

Haritada Bulalım Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

Dersi İzleyelim Konuyla ilgili konu anlatım videoları

Dikkat! Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler